

**T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI**

AİLE VE TÜKETİCİ HİZMETLERİ

**BESLENME İLKELERİ
726TR0013**

Ankara, 2011

-
- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
 - Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
 - **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ- 1	3
1. BESLENME BİLİMİ	3
1.1. Beslenme Bilimi ve İlişkili Olduğu Bilimler	3
1.2. Beslenme Biliminin Kapsamı	3
1.3. Beslenme Biliminin Gelişimi	4
1.4. Beslenme Bilimi ile İlgili Tanımlar	5
1.4.1. Sağlık	5
1.4.2. Besin	5
1.4.3. Besin Ögesi	5
1.4.4. Yeterli ve Dengeli Beslenme	5
1.4.5. Yetersiz ve Dengesiz Beslenme	6
1.4.6. Gıda Güvenliği	6
1.4.7. Gıda Güvencesi	6
1.4.8. Metabolizma	6
1.4.9. Sindirim	7
1.4.10. Emilim	7
1.5. Beslenme Bilimine Hizmet Eden Kurum ve Kuruluşlar	7
1.5.1. Ulusal Kurum ve Kuruluşlar	7
1.5.2. Uluslararası Kuruluşlar	9
UYGULAMA FAALİYETİ	14
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	16
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	18
2. BESLENME SORUNLARI	18
2.1. Ülkemizdeki Beslenme Sorunları	18
2.2. Ülkemizdeki Beslenme Sorunlarının Nedenleri	19
2.3. Ülkemizdeki Beslenme Sorunlarına Alınabilecek Önlemler	20
2.4. Güncel Beslenme Sorunları	21
2.5. Kötü Beslenmenin Zararları	25
2.5.1. Kişiyeye Zararları	25
2.5.2. Topluma Zararları	25
UYGULAMA FAALİYETİ	27
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	29
MODÜL DEĞERLENDİRME	31
CEVAP ANAHTARLARI	32
ÖNERİLEN KAYNAKLAR	33
KAYNAKÇA	34

AÇIKLAMALAR

KOD	726TR0013
ALAN	Aile ve Tüketici Hizmetleri
DAL/MESLEK	Alan Ortak
MODÜLÜN ADI	Beslenme İlkeleri
MODÜLÜN TANIMI	Beslenme biliminin, kapsamının ve beslenme sorunlarına karşı alınabilecek önlemlerin anlatıldığı öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/16
ÖN KOŞUL	Ön koşul yoktur.
YETERLİK	Temel beslenme ilkeleri hakkında bilgi sahibi olmak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Öğrenci uygun ortam ve koşul sağlandığında temel beslenme ilkeleri hakkında doğru bilgi sahibi olabilecektir. Amaçlar Öğrenci uygun ortam ve koşul sağlandığında; 1. Beslenme bilimini beslenme ilkelerine göre araştırabilecektir. 2. Beslenme sorunlarını beslenme ilkelerine göre araştırabilecektir.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam ve Donanım İnternet ortamı, sınıf, atölye, ev vb. öğrencinin kendi kendine veya grupta çalışacağı ortamlar; yazı tahtası, tahta kalemi televizyon, VCD, DVD, tepegöz, projeksiyon ve bilgisayar donanımları
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül ile kazandırılacak yeterliğin, öğrenci tarafından kazanılıp kazanılmadığını ölçen, ölçme araçları ve değerlendirme ölçütleri hakkında bilgi ve öneriler yazılmalıdır. Öğrencinin faaliyetler sonunda kendini değerlendirebileceği araçlara yer verilmelidir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Beslenme canlıların temel gereksinmelerinin başında gelir. Anne karnından itibaren yaşamın sonlanmasına kadar geçen her süreçte yaşamın vazgeçilmezi olarak yer alan bir ihtiyaçtır. Beslenmenin insan sağlığı ve yaşamındaki önemi gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır. Bireylerin yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenmesi, doğru beslenme alışkanlıkları kazanması; toplumda beslenmeye bağlı sorunların azalmasına imkân sağlayacaktır. Beslenme sağlık sorunlarının en aza indirilmesinde rol oynayan koruyucu etmenlerden biridir.

Dünyada ve ülkemizde aşırı ,ölçsüz ,pahalı yiyecek tüketimi ve beslenme sorunlarının yaygın olması, daha çok bilgi ve eğitim yetersizliğinden, yanlış alışkanlıklardan ve bazı gelenek ve göreneklerden kaynaklanmaktadır. İnsan yaşamını ilgilendiren her olayda doğrudan rolü olan beslenmenin önemi gün geçtikçe anlaşılmaktadır.

Yaşamımız için böylesine önemli olan beslenme konusunda bireylerin bilgilendirilmesi, sağlıklı toplum oluşturulabilmesi için kaçınılmaz bir olgudur.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Bu faaliyette kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda gerekli ortam ve koşullar sağlandığında, Beslenme bilimini beslenme ilkelerine göre araştırabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Beslenme bilimi hakkında çeşitli kaynaklardan bilgi toplayınız.
- Beslenme bilimine hizmet eden kurum ve kuruluşlar araştırınız.
- Çevrenizde beslenme bilimine hizmet eden kurum ve kuruluşların işlevlerini gözlemleyiniz.
- Topladığınız bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. BESLENME BİLİMİ

Tarihsel gelişim içinde, insanlığın en önemli sorunlarından biri, besin ihtiyacını karşılamak olmuştur. Avcılık, araç yapımı, hayvanların evcilleştirilmesi, günümüzde olağan sayılan besinlerin üretimi, yenilebilecek duruma getirilmesi, işlenmesi, pişirilerek yenmesi yüzyıllar süren aşamalardan geçerek gelişmiştir.

1.1. Beslenme Bilimi ve İlişkili Olduğu Bilimler

Beslenme, İnsanın büyümesi, gelişmesi, sağlıklı ve üretken olarak uzun süre yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli olan besin maddelerinin vücutta kullanılmasıdır.

Beslenme, kuramsal ve uygulamalı bir bilim dalıdır. Biyoloji, biyokimya (hayati kimya), tıp, sosyoloji, mikrobiyoloji, tarım, hayvancılık gibi çok çeşitli fen ve sosyal bilimlerle yakından ilişkilidir.

1.2. Beslenme Biliminin Kapsamı

Beslenme bilim dalı, genel olarak beslenme ve besinlerle ilgili konuları; sağlık, toplumsal ve ekonomik yönleriyle inceler. Beslenme yalnızca fizyolojik değil aynı zamanda toplumsal bir olaydır. Beslenmenin sağlığa ve toplumsal hayatın özelliklerine uygun ve ekonomik olarak karşılanmasıyla ilgili her türlü konu, beslenme biliminin kapsamına girer.

Bu bilimin çalışma alanlarının başlıcaları şunlardır:

- İhtiyaç duyulan besin öğelerinin; yapıları, özellikleri, vücut çalışmasındaki etkileri, ihtiyaç miktarları, kaynakları ve yetersizliğini önleme yolları
- Besinlerin bileşimi, özellikleri, besin değerleri, üretiminden tüketimine kadar uygulanan işlemler ve bu işlemlerin besin öğeleri ve besinlerin kalitesine etkileri, sağlık kurallarına uygunluğu.
- Çeşitli yaş, durum ve hastalıklarda beslenme
- Çeşitli yaş ve durumdaki birey ve grupların; beslenme olanakları, beslenmelerinin planlanması, gelenek, görenek, inanç ve alışkanlıkları
- Beslenme sorunları ve nedenleri; toplumların beslenme durumunu iyileştirici çözüm yollarının araştırılması.

1.3. Beslenme Biliminin Gelişimi

Tarihi kalıntılar, çok eski çağlardan bu yana, beslenmenin sağlıkla ilişkisinin bulunduğunu göstermektedir. Milattan önce bile, belirli hastalıkların iyileştirilmesi için bazı besinlerin yedirildiği, kalıntılardan anlaşılmıştır.

Tarih, açlık sorunları yüzünden yapılan göç ve savaşlarla doludur. Yerleşme yeri olarak verimli topraklar aranmış, eski büyük uygarlıklar, verimli ve suyu bol yörelerde kurmuştur.

Şekil ve özelliği değişmiş olmakla birlikte, eskiden olduğu gibi günümüzde de beslenme en önemli sorunlardan biridir. Dünya nüfusunun yaklaşık dörtte biri, yetersiz ve dengesiz beslenmektedir. Bunların önemli bir kısmı açlık tehlikesi içindedir. Kötü beslenme yüzünden, açlık ve kıtlıktan ölenlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Dünya nüfusundaki hızlı artışa karşın, besin üretiminde aynı hızda artış olmamaktadır. Nüfus artış hızına göre, besin üretiminde gerekli artış sağlanamazsa, çok daha ciddi beslenme sorunlarının ortaya çıkmasından korkulmakta ve bunlara çözüm yolları bulmak için çalışmalar yapılmaktadır.

Beslenme ile sağlık arasında yakın bir ilişki olduğu eski çağlardan beri bilinmekte ise de bu alandaki bilimsel veriler ve bilgiler yenidir. Hekimlerin piri Hipokrat (MÖ 460-377) “Besinler ilacınız, ilacınız besinler olsun.” diyerek sağlıklı beslenmeye dikkat çekmiştir. Buharalı Türk düşünürü İbni Sina(980-1037) yılın her mevsimi için ayrı ayrı besinlerin yenmesinin önemi üzerinde durmuş ayrıca aşırı yemek yemenin ve aşırı tuzlu besinler almanın zararlarını anlatmıştır.

Eskiden, yiyeceklerin yapısında tek bir besin ögesi bulunduğu sanılmaktaydı. Besinlerin bileşiminde, birden çok besin ögesi bulunduğu ancak 19. yüzyılda anlaşılmıştır. Bu yüzyılda besinlerin bileşiminde; karbonhidrat, yağ ve protein bulunduğu açıklanmış; ancak vücuttaki görevleri anlaşılamamış, bunların yalnız enerji verdikleri sanılmıştı. Besinlerin bileşiminde, karbonhidrat, yağ ve proteinden başka, minerallerin ve vitaminlerin varlığı ancak 19. yüzyılın sonlarında 20. yüzyılın başlarında ortaya konmaya başlanmıştır.

18. yüzyılda, bilim alanında hızlı gelişmeler olmuş, bu önemli gelişmeler ve buluşlar, beslenme alanına da yansımıştır. Bu yüzyıldan sonra, laboratuvar hayvanları ve insanlar üzerinde yapılan yoğun araştırmalarla, besinlerin yapısında karbonhidrat, yağ ve proteinden başka maddelerin de bulunduğu anlaşılmıştır.

İnsan üzerinde yapılan ilk kontrollü diyet tedavisi deneyi, 1747 yılında İngiltere’de Dr.JamesLind tarafından yapılmıştır. Uzun deniz yolculuğuna çıkan gemicilerde görülen skorbüt hastalığının turunçgillerin alınmasıyla iyileştirildiği görülmüştür. Böylece turunçgillerdeki etkin maddenin C vitamini olduğu ve skorbüt hastalığını tedavi ettiği 1930’lu yıllarda ortaya çıkmıştır. C vitamini, skorbüt karşıtı anlamına gelen askorbütasit olarak da bilinir. Beslenme alanındaki bilgiler daha çok son iki yüzyılda yapılan inceleme, deneme ve araştırmaların ürünüdür.

Son yüzyıllarda yapılan araştırmalar ve buluşlar sonucu beslenme, 20. yüzyılda bir bilim dalı olarak gelişmiştir. Günümüzde, beslenme bilimi alanında araştırmalar gittikçe yoğunlaşmakta ve her gün bilgi birikimine yenileri eklenmekte, insan yaşamında beslenmenin etkisi ve öneminin bilinenlerin de üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

1.4. Beslenme Bilimi ile İlgili Tanımlar

Yaşam boyu tüm bireylerin sağlığının korunması, geliştirilmesi, yaşam kalitesinin artırılması ve sağlıklı yaşam biçimlerinin benimsenmesi, sağlıklı yaşlanma süreci için gereklidir. Bunun için de beslenme biliminin kapsamındaki tanımların bilinmesi gerekmektedir.

1.4.1. Sağlık

İnsanın ruhen, bedenen ve sosyal yönden tam bir iyilik halinde olmasıdır.

1.4.2. Besin

Hayvan ve bitki dokularının yenebilen kısımlarıdır.

1.4.3. Besin Ögesi

Besinlerin bileşiminde bulunan ve vücutta çeşitli görevleri olan moleküllerdir

1.4.4. Yeterli ve Dengeli Beslenme

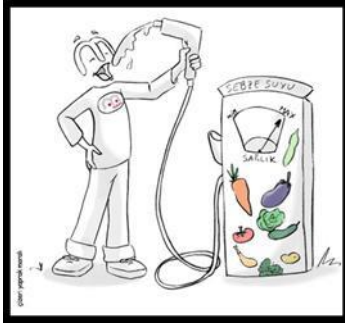
İyi beslenme anlamında kullanılır. Büyümek, gelişmek, yıpranan hücrelerin onarılması ve sağlıklı yaşayabilmek için gerekli olan enerjinin sağlanması ve tüm besin öğelerinin ihtiyacı karşılayacak miktar ve kalitede vücuda alınarak kullanılmasıdır.

Resim 1.1: Sağlık için doğru alışkanlıklardan birkaçı

1.4.5. Yetersiz ve Dengesiz Beslenme

Yeterli ve dengeli beslenmenin tersidir; gerekli enerjinin sağlanamaması ve besin öğelerinin ihtiyacı karşılayacak miktar ve kalitede vücuda alınmamasıdır.

Resim 1.2: Yetersiz ve dengesiz beslenme, kötü beslenme ile eş anlamlıdır.

1.4.6. Gıda Güvenliği

Kamu sağlığını gıda tüketimi ile oluşan risklerden korumaktır.

1.4.7. Gıda Güvencesi

Tüm insanların temel hakkı olan aktif ve sağlıklı yaşama ulaşmak için; uygun fiyatta, sağlıklı, yeterli, güvenilir ve besleyici gıdalara her zaman erişebilmesidir.

1.4.8. Metabolizma

Hayatın sürmesi için hücre içinde oluşan tüm kimyasal değişmelere, metabolizma denir.

1.4.9. Sindirim

Besinleri sindirim kanalında emilmeye hazırlayan fiziksel, kimyasal ve mekanik bir olaydır.

1.4.10. Emilim

Besin öğelerinin sindirim kanalında kana ve lenf sistemine geçmesidir.

1.5. Beslenme Bilimine Hizmet Eden Kurum ve Kuruluşlar

Beslenme bilimine hizmet eden kurum ve kuruluşları ulusal, uluslararası olmak üzere iki kısımda incelenebilir.

1.5.1. Ulusal Kurum ve Kuruluşlar

1.5.1.1. T .C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

Resim 1.3: T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı amblemi

Tarım ve Köyişleri Bakanlığının kuruluşu ve görevlerini belirleyen 441 sayılı kanun hükmündeki kararname gereği bu kurum;

- Halkın gereği gibi beslenmesini sağlamak ve tüketim taleplerini karşılamak için ihtiyaç duyulan çalışmaları yapmak, ihracat imkânlarını geliştirmek üzere bitkisel üretim ve hayvancılıkta verimliliği artırıcı tedbirleri almak ve üretimi çeşitlendirmek;
- Bitkisel, hayvansal ve su üretim kaynaklarının en iyi şekilde kullanılması, verimliliğinin artırılması, ürünlerinin çeşitlendirilmesi, kalitenin iyileştirilmesi ile ilgili uygulama projesi hazırlamak gıda, tarım ve hayvancılık konularında araştırma yapmak görevlerini yürütmektedir.

Aynı zamanda, tarımsal üretimi geliştirmek amacıyla kullanılan tüm girdiler ile gıda maddelerinin üretimi, işlenmesi, depolanması, dağıtımı ve değerlendirilmesi aşamalarında üretici, tüketici ve çevrenin korunması için gerekli düzenlemeleri yapmak ve bu amaçla kontrol sistemini kurmak, Tarım ve Köyişleri Bakanlığının görevleri arasında yer almaktadır.

Bakanlık; merkezde, Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü ve ülke genelinde, 81 İl Müdürlüğü ile 39 İl Kontrol Laboratuvarı ve bir Gıda Kontrol Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü tarafından gıda kontrol hizmetlerini yürütmektedir.

1.5.1.2. Sağlık Bakanlığı

Resim 1.4: Sağlık Bakanlığı amblemi

181 Sayılı "Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK" Madde 9 (d) bendi "Yenilecek ve içilecek tüm gıda maddeleri ile toplum sağlığını ilgilendiren eşya ve levazımın sağlık yönünden kontrol ve denetimlerini yapmak ve gerekli hallerde izin vermek" şeklinde olup bu görevi yerine getirirken diğer Bakanlıklar ve yerel yönetimlerle koordinasyonun sağlanması gerektiği belirtilmektedir.

4128 sayılı Kanun ile değişik 560 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararname ile ülkemizde gıda mevzuatı yeniden düzenlenmiştir. KHK'nin 4üncü, 9uncu, 10uncu ve 11inci maddelerine dayanılarak hazırlanan ve 10 Temmuz 1996 tarih ve 22692 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Gıda Üretim ve Satış Yerleri Hakkında Yönetmelik ile gıda ve gıda katkı maddesi üreten işyerlerinin teknik ve hijyenik yönden denetimleri yapılmakta, çalışma izni verilmekte ve gıda işyeri siciline kayıtları yapılmaktadır.

Ayrıca gıda satış ve toplu tüketim yerleri ile bu yerlerde satışa sunulan gıda maddelerinin denetimleri de belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde belediyeler ile iş birliği içinde bunun dışındaki yerlerde Sağlık Bakanlığınca yapılmaktadır.

4128 Sayılı Kanun ile değişik 560 sayılı KHK'ye eklenen 18/A ve 18/B maddeleri, gıda ve gıda katkı maddeleri üreten iş yerleri, gıda satış ve toplu tüketim yerleri ile bu yerlerde satışa sunulan gıda maddeleri ile ilgili ceza hükümlerini belirlemekte olup; 01.08.1999 tarih ve 23773 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Türk Ceza Kanunu ile Cezaların İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" gereği ceza miktarları her yıl yeniden belirlenerek uygulanmaktadır.

Sağlık Bakanlığı, denetim yetkisini; illerde İl Sağlık Müdürlüğü Gıda ve Çevre Kontrol Şube Müdürlükleri, ilçelerde Sağlık Grup Başkanlıkları vasıtası ile kullanmaktadır.

560 sayılı KHK'nin 7'nci maddesine dayanılarak hazırlanan Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliği, 16 Kasım 1997 tarih ve 23172 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Türk Gıda Kodeksine bağlı olarak ürün bazında bu güne kadar 19 adet kodeks

yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu çalışmalar Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ve bağlı kuruluşların ortaklaşa faaliyeti sonucu gerçekleştirilmektedir.

1.5.1.3. Yerel Yönetimler (Belediyeler)

Belediyelerin denetim alt yapısı, yetki ve sorumlukları; halk sağlığı ve çevredir.

1.5.2. Uluslararası Kuruluşlar

1.5.2.1. Birleşmiş Milletler

Resim 1.5: Birleşmiş Milletler bayrağı

Türkiye, Birleşmiş Milletler (BM) Örgütü'nün kurucu üyelerinden birisi olarak, 1945 yılından bu yana örgütle ilişkilerini olumlu şekilde yürütmüştür.

BM'nin "Gıda ve Beslenme" konuları ile doğrudan ilgili ihtisas kuruluşları; Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) dür. Ayrıca, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) da konu ile yakından ilgilenmekte ve gıda ve beslenmeyi kalkınmanın önemli bir unsuru olarak değerlendirmektedir. Bunlardan UNDP, FAO ve UNICEF'in Türkiye'de temsilcilikleri, WHO'nun ise irtibat bürosu bulunmaktadır. Türkiye, FAO ve WHO'ya 1948'de UNICEF'e ise 1951 de üye olmuştur.

Gıda güvenliği konusu, Birleşmiş Milletler kuruluşlarının kendi görev alanları çerçevesinde öncelik verdiği konuların başında gelmektedir. Bu çerçevede, 1997 yılında BM İdari Koordinasyon Komitesi bünyesinde, 1996 Dünya Gıda Zirvesi Eylem Planı'nın uygulanmasını izlemekle görevli bir "Gıda Güvenliği ve Kırsal Kalkınma İletişim Ağı" oluşturulmuştur. Küresel düzeyde ve tüm Birleşmiş Milletler kuruluşlarının katılımıyla oluşturulan sözkonusu İletişim Ağı'nın sekreteryası görevi FAO ve Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (IFAD) tarafından üstlenilmiştir. İletişim Ağı çalışmaları, diğer ülkelere benzer olarak, Türkiye'de de, Birleşmiş Milletler Daimi Koordinatörlük sistemi çerçevesinde ve FAO ülke ofisinin liderliğinde, ilgili hükümet ve sivil toplum kuruluşlarının katkı ve katılımları ile yürütülmektedir.

➤ **Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)**

Birleşmiş Milletlerim küresel kalkınmayı amaçladığı programıdır. Bu program sayesinde insanların daha iyi yaşam şartları altında yaşaması amaçlanmaktadır. UNDP 166 ülkede faaliyet göstermektedir. Toplumların ulusal ve küresel kalkınma çabalarına ortaklarıyla beraber destek vermektedir. Kalkınma Programı (UNDP), uzun yıllardan beri gıda güvenliği ve tarımsal verimliliğin geliştirilmesine yönelik teknik iş birliği program ve projelerine katkıda bulunan önemli BM kuruluşlarından bir tanesidir.

Resim 1.6: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı amblemi

➤ **Uluslararası Gıda ve Tarım Organizasyonu (FAO)**

Resim 1.7: Uluslararası Gıda ve Tarım Organizasyonu amblemi

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), (İngilizce: Food and Agriculture Organisation, FAO) açlığı yoketmek, insanların beslenme ve yaşam düzeylerini yükseltmek, tarımsal üretimi arttırmak ve kırsal kesimde yaşayan nüfusun kalkınmasını sağlamak amacıyla 1945 yılında kurulmuştur. FAO'nun merkezi Roma'dadır. Türkiye'de 9 Haziran 1947 tarih ve 5063 sayılı kanun gereğince örgüte üye olmuştur.

Kuruluşundan bu yana FAO, tarımsal kalkınmayı teşvik etmiş, geliştirilmiş beslenme ve gıda güvencesi konularını yakından izlemiş ve açlık ve yoksulluğu ortadan kaldırmak için

çalışmıştır. Amacı, bütün insanların sağlıklı ve aktif bir yaşam sürmeleri için gerekli ve güvenli gıdaya, her zaman erişebilmelerini sağlamaktır.

Türkiye, FAO'nun öncelikleri arasında yer alan sürdürülebilir tarım ve doğal kaynakların korunarak gıda üretiminin artırılması ilkesini tümüyle desteklemektedir. Bundan maksat, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurarak çevreyi tahrip etmeden, teknik olarak uygulanabilir, ekonomik bakımdan karlı ve sosyal olarak kabul edilebilir kalkınma programlarını yaygınlaştırarak insanların ihtiyacını karşılamaktır.

➤ **Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)**

Resim 1.8: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'nun amblemi

(İngilizce: United Nations Children's Fund, UNICEF) 1954 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından çocuk haklarının korunması adına tanıtım ve savunma çalışmaları yapmak, çocukların temel gereksinimlerinin karşılanmasına yardımcı olmak ve çocukların potansiyellerini eksiksiz biçimde gerçekleştirmek için fırsatlar yaratmak üzere görevlendirilmiş bir kuruluştur.

Kuruluş amacı İkinci Dünya Savaşı'nın yaptığı yıkımları düzeltmek amacıyla çocuklara yönelik yiyecek ve diğer yardımları yapmaktır. 1950'li yıllarda bu amacın kapsamı genişletilmiş ve dünyada yardıma muhtaç milyonlarca çocuk için daha uzun vadeli hedeflerin oluşturulması gündeme gelmiş, çocuklara yapılacak yardımların, tek tek ülkeler tarafından izlenen kalkınma planlarına ve programlarına uyumlu hale gelmesi durumunda daha yararlı olacağı yolunda bir politika izlenmeye başlanmıştır.

Bu amaç ve faaliyet kapsamı 1960'lı yıllarda daha da genişleyerek, öğretmen eğitimi, ilkokullar için eğitim materyali ve donanımların geliştirilmesi, eğitim programlarının yeniden düzenlenmesi, ana-çocuk sağlığı, aile planlaması, büyük kentlerde temiz içme suyu sağlanması, çevre sorunları gibi konuları da içine almaya başlamıştır.

1970'li yıllarda uluslararası ekonomik durum nedeniyle, UNICEF halkın kendisinin doğrudan girdi sağlayabileceği projeleri ön plana çıkarmaya başlamıştır. 1978 yılında DSÖ ile birlikte düzenlenen Alma-Ata Konferansında Temel Sağlık Hizmetleri kavramının geliştirilmesini sağlamıştır. 1979 yılında gerçekleştirdiği "Uluslararası Çocuk Yılı" etkinlikleri ile tüm dünya kamuoyunun dikkatinin çocuk sorunlarına çekilmesini sağlamıştır. UNICEF, beslenme, yaygın hastalıklar, bağışıklama, göçmen ve işçi çocukların karşılaştıkları sorunlar, sokak çocukları, savaş kurbanı çocuklar, okul öncesi eğitim ve özürli

çocuklar gibi konularda ulusal düzeyde değerlendirmeler yapacak özel komisyonlar oluşturarak çalışmaktadır.

1980'li yıllarda anne sütünü teşvik amacıyla geniş kapsamlı faaliyetler yürüten UNICEF, gene bu yıllarda, birinci yaş içindeki tüm dünya çocuklarının %80'inin tam aşılı hale gelmesini hedeflemiş ve 1990 yılında bu hedefi gerçekleştirmiştir. 1989-1990 yıllarında UNICEF'in üç önemli faaliyeti dikkati çekmektedir. Birincisi, "Çocuk Haklarına İlişkin Sözleşme"nin 1989 yılında BM genel kurulu tarafından kabul edilmesidir. İkincisi, Mart 1990'da Tayland'da toplanan "Dünya Eğitim Konferansı"dır. Bu konferansta "herkes için eğitim" sloganı ile ilkökul eğitimi, yetişkin eğitimi konularında hedefler belirlenmiştir. Üçüncü önemli faaliyet ise Eylül 1990'da tüm dünya liderlerini "Çocuklar İçin Dünya Zirvesi"nde buluşturmasıdır. UNICEF'in yürüttüğü başlıca programlar şunlardır:

- **Çocuk Sağlığı;** Temel sağlık hizmetleri, bağışıklama akut solunum yolu enfeksiyonlarının kontrolü, ishaller hastalıkların kontrolü, AIDS ve çocuklar,
- **Beslenme;** Mikrobeyiciler (İyod, A vitamini, demir) anne sütü, emzirme,
- **Güvenli Annelik ve Aile Planlaması;** Aile planlaması, kadınların statüsü, anne sütü, iletişim, güvenli annelik, temel eğitim ve okuryazarlık,
- **Zor Koşullardaki Çocuklar;** Sokak çocukları ve çalışan çocuklar, istismar ve ihmal, askeri savaşlardaki çocuklar, çocukluktaki sakatlıklar,
- **Su ve Çevrenin Sağlıklı Hale Getirilmesi,**
- **Eğitim,**
- **Gelişmede Kadın,**

UNICEF'in yürüttüğü başlıca programlardır.

UNICEF programlarını yürütürken hükümetlerle çalışır; ancak bazı kişi ve kuruluşlarla da iş birliği yapabilmektedir.

➤ **Dünya Sağlık Örgütü (WHO)**

Resim 1.9: Dünya Sağlık Örgütü'nün amblemi

Tüm milletlerin mümkün olan en yüksek sağlık düzeyine ulaştırılması amacıyla, 7 Nisan 1948 tarihinde kurulan Dünya Sağlık Örgütü'ne Türkiye'nin üyeliği, 9 Nisan 1949 tarih ve 5062 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen kanunla gerçekleşmiştir. Örgütün merkezi İsviçre'nin Cenevre şehridir. **Başlıca amaçları;**

- Besinler, biyolojik maddeler, farmasötik ürünlere ilişkin uluslararası normlar geliştirmek, bunların kabul görmesini sağlamak,
- Tüm ülkelerde kamuoyunu sağlık konusunda bilinçlendirmek,
- Ruh sağlığı alanında insan ilişkilerini düzenleyici çalışmalar yürütmek,
- Sağlık alanında araştırmalar yapılmasına destek olmak, yol göstermek,
- Uluslararası sağlık çalışmalarında yönetici ve koordine edici rol oynamak,
- Beslenme, barınma, boş zamanları değerlendirme, sağlığın korunarak geliştirilmesi, iş ortamının sağlık koşulları, evre sağlığı gibi konularda uzman kuruluşlarla iş birliği yapmak,
- Ana-ocuk sağlığı düzeyini geliştirmek, bunların sürekli değerşen evre koşulları ile uyumlu yaşama olanağını araştırmaktır.

UYGULAMA FAALİYETİ

Çevrenizde beslenme bilimine hizmet eden ulusal kuruluşları araştırınız, araştırma sonuçlarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Beslenme bilimine hizmet eden kuruluşları belirleyiniz.	➤ Yazılı ve görsel kaynakları tarayabilirsiniz. ➤ İl sağlık müdürlüklerinden bilgi alabilirsiniz.
➤ Sorularınızı belirleyiniz.	➤ Kurum ve kuruluşların çalışma alanları ile ilgili sorular belirleyebilirsiniz.
➤ Kiminle görüşme yapabileceğinizi belirleyiniz.	➤ Kuruluşu telefonla arayıp randevu alabilirsiniz. ➤ Görüşmeye uygun giyinebilirsiniz. ➤ Sorularınızı gözden geçirebilirsiniz. ➤ Görüşme sırasında fotoğraf çekebilirsiniz.
➤ Topladığımız bilgileri dosyalayınız.	➤ Topladığımız bilgileri sıra ile dosyaya yerleştirebilirsiniz.
➤ Topladığımız bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.	➤ Topladığımız bilgileri arkadaşlarınızla paylaşabilirsiniz.

KONTROL LİSTESİ

Beslenme ile ilgili tanımları araştırarak kendinize beslenme kavramları sözlüğü hazırlayınız. Hazırladığınız sözlüğü değerlendirme ölçeğine göre değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Kaynak taraması yaptınız mı?		
2. Beslenme ile ilgili kavramları listelediniz mi?		
3. Kavramlara karşılık gelen tanımları yazdınız mı?		
4. Sözlük için gerekli araç gereci hazırladınız mı?		
5. Sözlüğü hazırladınız mı?		
6. Alfabetik sıraya göre kavramları yerleştirdiniz mi?		
7. Kavramları resimlerle desteklediniz mi?		
8. Sözlük formatı haline getirdiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Uygulama faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz “Evet” ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. “Hayır” larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız.

Tamamı Evet ise ölçme ve değerlendirmeye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki sorular çoktan seçmeli olarak hazırlanmıştır. Doğru olan seçeneği işaretleyiniz.

- Aşağıdakilerden hangisi iyi beslenmeyi tanımlar?
 - Besin öğelerinin yapı taşlarına ayrılma işidir.
 - Açlık hissini bastırmaktır.
 - Vücut için gereken besin öğelerinin yeterli ve dengeli olarak alınmasıdır.
 - Bireyin ihtiyaç duyduğu enerjiyi besinlerle almasıdır.
- Yeterli ve dengeli beslenmeyen kişilerde aşağıdaki durumlardan hangisi görülmez?
 - Hastalıklara çabuk yakalanır.
 - Vücut direnci artar.
 - Kansızlık ve zayıflık görülür.
 - Hastalıkları uzun ve ağrılı geçer.
- Hayatın sürmesi için hücre içinde oluşan tüm kimyasal değişmelere ne ad verilir?
 - Metabolizma
 - Emilim
 - Besin Güvencesi
 - Sindirim
- Bireyin; yaşına, cinsiyetine, fiziksel etkinliğine ve özel durumuna göre enerji ve besin öğelerini yeterince almasına ne ad verilir?
 - Dengesiz beslenme
 - Besin ögesi
 - Yeterli ve dengeli beslenme
 - Kilokalori
- Besinlerin, sindirim kanalında emilmeye hazırlayan fiziksel, kimyasal ve mekanik olaya ne denir?
 - Sindirim
 - Emilim
 - Yemek
 - Dengesiz beslenme
- Beslenme biliminin aşağıdaki bilimlerden hangisiyle ilişkisi yoktur?
 - Mikrobiyoloji
 - Biyoloji
 - Tıp
 - Astronomi

7. İnsanın; bedenen ruhen ve sosyal olarak tam bir iyilik halinde olmasına ne ad verilir?
A) Beslenme
B) Besin ögesi
C) Sağlık
D) Hastalık
8. Büyüme,gelişme, yaşamın sağlıklı olarak sürdürülmesi ve yıpranan hücrelerin onarılması için gerekli besinlerin kullanılmasına ne denir?
A) Sağlık
B) Beslenme
C) Besin ögesi
D) Metabolizma
9. Sağlıklı ve kusursuz gıda üretimini sağlamak amacıyla gıdaların üretim, işleme, muhafaza ve dağıtımları sırasında gerekli kurallara uyulması ve önlemlerin alınmasına ne ad verilir?
A) Gıda güvenliği
B) Gıda güvencesi
C) Besin grubu
D) Yeterli ve dengeli beslenme
10. Uluslararası Gıda ve Tarım Örgütünün kısaltması hangi seçenekte verilmiştir?
A) WHO
B) UNİCEF
C) FAO
D) UNDP

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı, cevap anahtarı ile karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz.

Hatalı yanıtlar için bilgi konularını tekrar ediniz. Tüm yanıtlarınız doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Bu faaliyette kazandırılacak bilgi ve beceriler doğrultusunda gerekli ortam ve koşullar sağlandığında Beslenme sorunlarını beslenme ilkelerine göre araştırabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Beslenme sorunlarının nedenlerini araştırınız.
- Beslenme sorunlarının çözüm yolları hakkında bilgi toplayınız.
- Topladığınız bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. BESLENME SORUNLARI

Ülkemizde beslenme uygulamaları ve alışkanlıkları ile besinlerin hazırlanması sosyo-ekonomik düzeye, yerleşme yerlerine ve mevsimlere bağımlı olarak farklılıklar gösterir. Bu durum beslenme sorunlarının çeşidi ve görülme sıklığı üzerinde etkili olur.

2.1. Ülkemizdeki Beslenme Sorunları

Türkiye beslenme durumu yönünden hem gelişmekte olan, hem de gelişmiş ülkelerin sorunlarını birlikte içeren bir görünüme sahiptir. Ülkemizde halkın beslenme durumu bölgelere, mevsimlere, sosyo ekonomik düzeye ve kentsel-kırsal yerleşim yerlerine göre önemli farklılıklar göstermektedir. Bunun temel nedenlerinin başında gelir dağılımındaki dengesizlik gelmektedir. Bu durum beslenme sorunlarının niteliği ve görülme sıklığı üzerinde etkili olmaktadır. Ayrıca beslenme konusundaki bilgisizlik, hatalı besin seçimi ile yanlış hazırlama, pişirme ve saklama yöntemlerinin uygulanmasına neden olmakta ve beslenme sorunlarının boyutlarının büyümesine yol açmaktadır.

Türk halkının beslenme durumuna bakıldığında temel besin ekmek ve diğer tahıl ürünleridir. Günlük enerjinin ortalama %44 ü sadece ekmekten,%58'i ise ekmek ve diğer tahıl ürünlerinden sağlanmaktadır. Yıllar içerisinde besin tüketim eğilimi incelendiğinde ekmek, süt, yoğurt, et ve ürünleri, taze sebze ve meyve tüketiminin azaldığı, kurubaklagil, yumurta ve şeker tüketiminin ise arttığı görülmektedir. Genelde toplam yağ tüketim miktarında önemli farklılık olmamasına karşın, bitkisel sıvı yağ tüketim miktarının katı yağa oranla arttığı gözlenmektedir.

Türkiye’de, enerji ve besin öğeleri yönünden beslenme durumu incelendiğinde, enerjiyi yetersiz düzeyde tüketen aile oranı düşüktür. Toplam protein tüketimi kişi başına yeterli düzeydedir. Proteinin çoğu bitkisel kaynaklıdır. Hayvansal protein tüketimi ise yetersizdir. Kalsiyum, vitamin A ve riboflavini yetersiz tüketenlerin oranı oldukça yüksektir. Özellikle süt ve ürünlerinin yetersiz düzeyde tüketilmesi kalsiyum ve riboflavin yetersizliğinin temel nedenidir. Demiri yetersiz düzeyde tüketenlerin oranı düşük olmasına karşın, demir yetersizliği anemisi görülme oranı çok yüksektir.

Resim 2.1: Fast-Food beslenme obazite, kalp-damar hastalıklarının oluşma riskini arttırmaktadır.

Ayaküstü beslenme(fast-food),özellikle kentsel bölgelerdeki çocuk ve gençlerde yaygın bir beslenme şekline gelmiştir. Bu şekilde beslenme, doymuş yağ asitleri yönünden zengin, posa içeriği, A ve Cvitaminleri yönünden yetersiz olup, yetersiz ve dengesiz beslenmeye neden olmakta, şişmanlık, obazite, kalp-damar hastalıklarının oluşma riskini arttırmaktadır.

2.2. Ülkemizdeki Beslenme Sorunlarının Nedenleri

Toplumun beslenme konusundaki bilgi düzeyinin yetersiz olması ülkemizdeki beslenme sorunlarının başta gelen nedenlerinden biridir. Bu nedenle, toplumda beslenme sorunlarının önlenmesinde alınması gereken temel önlemlerin başında beslenme konusunda toplumun bilinçlendirilmesi gelmektedir.

Beslenme eğitiminin amacı; toplumun yeterli ve dengeli besin tüketim alışkanlıklarının geliştirilmesi, yanlış ve olumsuz beslenme alışkanlıklarının ortadan kaldırılması, besinlerin sağlığı bozucu duruma gelmesinin önlenmesi, besin kaynaklarının daha etkin ve ekonomik kullanılması konularında eğitilerek beslenme durumunun düzeltilmesidir.

Beslenme sorunları, birbirinin etkisi altında kalan çeşitli nedenlerle ortaya çıkar.

➤ **Başlıca beslenme sorunlarını şöyle sıralayabiliriz:**

- Yeterli besin üretilmeyişi; üretilenlerin dağıtımı, işlenmesi, depolanması ve pazarlanmasındaki yetersizlik ve bozukluklar.
- Ekonomik yetersizlikler, gelir dağılımındaki dengesizlik
- Nüfus artış hızı

- Beslenmede yanlış alışkanlıklara, inanışlara, gelenek ve göreneklere göre yapılan çeşitli uygulamalar
- Çevre kirliliği, besinlerin sağlık ve beslenme kurallarına uygun hazırlanmaması
- Genel beslenme eğitim düzeyinin düşüklüğü

2.3. Ülkemizdeki Beslenme Sorunlarına Alınabilecek Önlemler

Yıllar içerisinde toplumun beslenme şekli değişmekte ve bu değişiklikler beslenme sorunlarına neden olmakta, halk sağlığını etkileyebilmektedir. Bu nedenle politikaların üretilebilmesi, etkin olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi süreklilik gösteren ulusal besin, beslenme ve sağlık bilgi sisteminin oluşturulmasını gerektirmektedir. Bu amaçla beslenme ve sağlık durumlarının saptanmasına yönelik besin tüketim araştırmalarının her 5-10 yıl aralıklarla yapılması önerilmektedir. Bu araştırmalara dayalı olarak hedeflerin belirlenmesi, besin ve beslenme plan ve politikalarının oluşturulması ve ülke koşullarına uygun besin, beslenme ve sağlık rehberlerinin hazırlanabilmesi, yaşa, fizyolojik duruma, yaşam şekline uygun besin ögesi gereksinimlerinin önerilmesi mümkün olur. Besin ve beslenme politikalarının oluşturulması, uygulamalarda sektörde birimler arası iletişimi sağlamak hükümete görüş sunmak ve öncelikleri belirlemek amacı ile çeşitli kurullar oluşturulabilir.

Bir toplumun yeterli ve dengeli beslenmesini sağlayacak ulusal beslenme plan ve politikalarının oluşturulabilmesi için o ülkeye ilişkin beslenme ve sağlık verilerinin bulunması gereklidir. Türkiye-1974 Beslenme-Sağlık ve Gıda Tüketimi Araştırması günümüze kadar yapılmış en kapsamlı araştırmadır.1984-Gıda Tüketimi ve Beslenme Araştırması ise Türkiye geneline gösterge olmak kaydıyla 3 ilde sağlık taraması yapılmadan gerçekleştirilmiştir. Sağlık Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi işbirliği ile beslenme sağlık araştırması yapıldı.81 il de yapılan çalışmada Türkiyede son yıllarda düzensiz beslenmenin yaşanması sonucunda aşırı şişmanlayan insanların sayısında artış olduğu ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de de diğer dünya ülkelerinde olduğu gibi her 5 yılda bir beslenme-sağlık ve gıda tüketimi araştırmasının yapılması gerekmektedir.

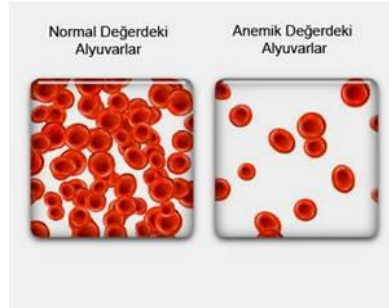
- **Beslenme ve sağlık sorunlarının önlenmesi için alınması gereken önlemler**
 - Besin ve beslenme politikalarının oluşturulması
 - Bilgi erişim sistemi ve araştırmalar ile durumunun saptanması ve izlenmesi
 - Besin ve beslenme rehberlerinin hazırlanması
 - Besin ve beslenme politikalarının uygulanması.
- **Besin ve beslenme politikasının uygulama alanları**
 - Besin üretimi ve tüketimi
 - Tarımsal politikalar
 - Besin işleme ve sanayi

- Besin fiyatlandırma
- Toplu beslenme(mass catering)
- Besin ve beslenme eğitimi bilgisi
- Eğiticilerin eğitimi
- Besin etiketleme
- Besin kalitesi
- Besin zenginleştirilmesi
- Diyetin desteklenmesi(suplementasyon)

2.4. Güncel Beslenme Sorunları

Yaşam kalitesini bozan beslenme sorunlarının (protein-enerji yetersizliği, demir anemisi, iyot yetersizliği hastalıkları, raşitizm, diş çürükleri, şişmanlık, zayıflık, obezite, vb.) en aza indirilmesi, beslenmeye bağlı kronik hastalıkların(kroner kalp hastalıkları, hiper tansiyon, bazı kanser türleri, diyabet, osteoporoz vb.) önlenmesi ve tedavisine yönelik yaşam şeklinin iyileştirilmesi, çevre koşullarının düzeltilmesi ve geliştirilmesi gerekir.

- **Ülkemizde besin ve beslenmeye bağlı güncel sağlık sorunları:**
 - **Bebek ölüm hızı:** Ölümlerin çoğu yetersiz beslenmeye bağlı büyüme ve gelişme bozuklukları ile önenebilir hastalıklar olup, protein,enerji,vitamin ve mineral eksikliğinin neden olduğu beslenme yetersizliklerinden kaynaklanmaktadır.
 - **Protein- enerji yetersizliği:** Enerji protein yönünden yetersiz besinlerin tüketilmesi ile ortaya çıkar. Çoğunlukla çocuklarda görülür.
 - **Kronik enerji yetersizliği:** Günlük enerji ihtiyacının besin öğelerinden gerektiği gibi karşılanmaması sonucu ortaya çıkar. Çoğunlukla çocuklarda görülür.
 - **Demir yetersizliği anemisi:** Besinlerle vücuda alınan demir mineralinin yetersiz alınımına bağlı olarak kanda demirin düşük olmasıdır.

Resim 2.2: Demir özellikle kırmızı kan hücrelerinin temel yapı taşıdır.

- **İyot yetersizliği:** İyot yaşam için büyük önem taşıyan bir mineraldir. Tiroid hormonlarının yapımını sağlar. İyot vücuda yeterli alınmazsa tiroid bezi çok çalışır ve büyür. Bu duruma guatr denir.

Resim 2.3: Guatr iyot eksikliğinde görülür.

- **Raşitizm:** D vitamini yetersizliği sonucu ortaya çıkan raşitizm ülkemizde çocuklarda yaygın olarak görülmetedir.

Resim.2.4: Raşitik bir bacağıın röntgen görüntüsü

- **Diğer vitamin ve mineral yetersizliği:** Kas ve sinir sistemi hastalıklarına neden olan çinko, magnezyum yetersizliği, B12 yetersizliğine bağlı pernisiyoz anemi vejeteryan beslenmeye bağlı olarak görülür.
- **Folat yetersizliği:** 15-49 yaş grubu kadınları için kısırlığa sebep olan önemli bir beslenme sorunudur.
- **Diş ürükleri:** Yetersiz ve dengesiz beslenmeye bağlı kalsiyum, flor eksikliğinde görülür.

Resim 2.5: Diş çürükleri ülkemizde çok sık görülen bir sağlık sorunudur.

- **Şişmanlık:** Boy uzunluğu ile ağırlık arasındaki dengenin bozularak ağırlığın standartların üzerine çıkması ile oluşan bir beslenme sorunudur. Özellikle fast –food beslenme alışkanlığı ve enerji değeri yüksek besinlerin gelişmiş güzel alınması ile oluşur. Günümüzde obezite olarak yaygındır.

Resim 2.6: Şişmanlık bir dengesiz beslenme sorunudur.

- **Zayıflık:** Boy uzunluğu ile ağırlık arasındaki dengenin bozularak ağırlığın standartların altına inmesi ile oluşan bir beslenme sorunudur. Yanlış diyet uygulamaları ile görülme sıklığı artmaktadır.

Resim 2.7: Zayıflık bir yetersiz beslenme sorunudur.

- **Osteoporoz:** Kemiklerde kalsiyum kaybının artması sonucunda kemiklerin kolayca kırılabilir hale gelmesidir. Menepoza girmiş kadınlarda, yaşlılarda, fiziksel aktivitesi az olan kişilerde, yatağa bağlı hastalarda görülür.

Resim 2.8: Normal ve osteoporozlu bir kemiğin görüntüsü

- **Osteomalasia:** Sık doğum yapan, yeterli ve dengeli beslenmeyen, güneş ışınlarından yaralanmayan ve yeterli D vitamini ve kalsiyum almayan kadınlarda sık rastlanan sağlık sorunudur.
- **Kalp- damar hastalıkları:** Yaşam tarzının ve beslenme alışkanlıklarının değişimi kalp-damar hastalıklarının artmasına yol açmaktadır. Ülkemizde yaygın olarak görülür.

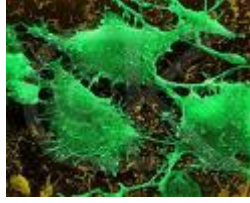
Resim 2.9: Kalp ve damar sağlığı için yeterli-dengeli beslenme ve spor gereklidir

- **Diyabet:** İnsülin hormonunun salgılanmasının eksikliğine bağlı olarak kan şekerinin yükselmesi olan endokrin metabolik bozukluktur. Ülkemizde yaygın olarak görülür.

Resim 2.10: Diabette ayak bakımı önemlidir

- **Kanser:** Beslenme alışkanlıklarına bağlı nedenlerle meme, kolon, prostat ve mide kanserleri çok sık görülmektedir.

Resim 2.11: Bir kanser hücresi görüntüsü

2.5. Kötü Beslenmenin Zararları

İnsanların sağlıklı ve üretken olmaları için yeterli ve dengeli beslenmeleri gerekmektedir. Yapılan araştırmalarda enerji ve besin değeri yetersiz olan diyetlerle beslenen çalışanların verimsiz oldukları, ne zamanki yeterli ve dengeli beslenme sağlandığında verimlilik seviyelerinin arttığı gözlenmiştir. Kötü beslenmenin kişiye dolayısıyla da topluma zararları vardır.

2.5.1. Kişiyeye Zararları

Yetersiz ve dengesiz beslenme bireyin yaşam süresini kısaltan etmenlerden birisidir. Kötü beslenme alışkanlığı bireylerde bağışıklık sisteminin zayıflamasına ve kişinin hastalanmasına, hastalık seyrinin ağır ve uzun olmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda bireyin çalışma, planlama, karar verme ve üretken olmasını engelleyerek fiziksel ve psikolojik sorunlara yol açmaktadır. Sürekli hastalıklarla mücadele eden kişilerde hayata karşı bir umutsuzluk söz konusu olmaktadır. Hastalıkların tedavisi için ayrılan para kişiyi olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

2.5.2. Topluma Zararları

Yetersiz ve dengesiz beslenme yüzünden zihnen ve bedenen iyi gelişmemiş, yorgun isteksiz ve hasta bireyler toplum için bir güç ve kuvvet değil bir yükür. Bu nedenle yetersiz ve dengesiz beslenmenin ortadan kaldırılması için çaba sarfetmek toplumdaki tüm kişi ve kuruluşların ortak sorumluluğudur.

Dengesiz beslenme insanın çalışma planlama ve yaratma yeteneğini düşürür. Ekonomik bakımdan gelişmiş olmanın ilk şartı insan gücünü üretimi artırmak için kullanabilmektir. Sağlıklı insan üretken insandır. Sağlığın temeli yeterli ve dengeli beslenme ile atılır. Kötü beslenme sonucu oluşan sağlık harcamalarını artırır. Bu hastalıkların önlenmesi tedavisinden çok daha ekonomiktir.

Yetersiz ve dengesiz beslenmenin çocuklarda yapacağı kalıcı etkiler ve bu etkilerden dolayı öğrenme zorluğuna bağlı sınıf tekrarlamaları eğitim alanında israflara neden olmaktadır.

Yetersiz ve dengesiz beslenme, çalışanların işe devamlılığını azaltır, iş kazalarını artırır, fiziksel gücü azaltarak verimlilikte kayıplara neden olur. Böylece üretimin maliyeti yükselir ve elde edilen gelir miktarı düşer.

UYGULAMA FAALİYETİ

Ülkemizdeki beslenme sorunları ve nedenlerine yönelik bilgi yarışması düzenleyiniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Ülkemizdeki beslenme sorunları hakkında bilgi toplayınız.	➤ Yazılı ve görsel basından faydalanabilirsiniz.
➤ Beslenme sorunlarının nedenlerini araştırınız.	➤ Kitap, broşür ve resimler den faydalanabilirsiniz.
➤ Topladığınız bilgilerin doğrultusunda sorularınızı hazırlayınız	➤ Konuya uygun sorular hazırlayabilirsiniz.
➤ Hazırladığınız soruları gruplandırınız.	➤ İçeriklerine gruplandırabilirsiniz.
➤ Soruları kâğıtlara yazınız.	➤ Renkli, desenli kâğıtlar seçebilirsiniz.
➤ Soru kâğıtlarınızı katlayınız.	➤ Eşit katlayabilirsiniz.
➤ Sorular için uygun kutu hazırlayınız.	➤ Kutunuzu değişik meteryallerden hazırlayabilirsiniz.
➤ Kutulara atınız.	➤ Soruların görünmeyeceği şekilde hazırlayabilirsiniz.
➤ Yarışacak grupları belirleyiniz.	➤ Sınıf listenize göre eşit sayıda belirleyebilirsiniz.
➤ Cevap anahtarı hazırlayınız	➤ Sorularınızla cevaplarınızı karşılaştırınız.
➤ Cevaplama süresini belirleyiniz.	➤ Cevap süresinin standart olmasına özen gösterebilirsiniz.
➤ Her gruba bir isim vererek isimlerini tahtaya yazınız	➤ Gruplara çiçek, şehir, ülke, renk, vb.şekilde isimleri önerebilirsiniz.
➤ Gruplara soruları yöneltiniz.	➤ İfadelerinizin düzgün ve anlaşılır olmasına dikkat edebilirsiniz.
➤ Cevap verme süresini bekleyiniz.	➤ Süre bitiminde zil vb. kullanabilirsiniz.
➤ Doğru cevaplar için puan hanesine puanları yazınız	➤ Puanlama tablosu hazırlayabilirsiniz.
➤ Doğru cevapları toplayınız.	➤ Puanları alt alta ya da yanyana yazabilirsiniz.
➤ Kazananları ödüllendiriniz.	➤ Eğitim amaçlı ödüller belirleyebilirsiniz.

KONTROL LİSTESİ

Ülkemizde güncel beslenme sorunları ve önlenmesine yönelik bir afiş hazırlayınız.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Ülkemizde güncel beslenme sorunları için kaynak taraması yaptınız mı?		
2. Ülkemizde güncel beslenme sorunlarını belirlediniz mi?		
3. Ülkemizde güncel beslenme sorunlarının önlenmesine yönelik kaynak taradınız mı?		
4. Ülkemizde güncel beslenme sorunlarının önlemlerini listelediniz mi?		
5. Çalışmanız için gerekli meteryalleri hazırladınız mı?		
6. Afişiniz için slogan belirlediniz mi?		
7. Çalışmalarınızı görsel materyallerle desteklediniz mi?		
8. Bilgilerle görsel materyallerinizi eşleştirdiniz mi?		
9. Dikkat çekecek bir şekilde yerleştirdiniz mi?		
10. Çalışmalarınızı arkadaşlarınızla paylaştınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Modül değerlendirme faaliyetinde kazandığınız davranışlarda işaretlediğiniz “Evet” ler kazandığınız becerileri ortaya koyuyor. “Hayır” larınız için ilgili faaliyetleri tekrarlayınız. Hepsini evet ise ölçme ve değerlendirmeye geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki sorular çoktan seçmeli olarak hazırlanmıştır. Doğru olan seçeneği işaretleyiniz.

1. Osteomalasia ülkemizde en çok hangi grupta görülen hastalıktır?
A) Erkeklerde
B) Çocuklarda
C) Kadınlarda
D) Gençlerde
2. Aşağıdakilerden hangisi ülkemizde besin ve beslenmeye bağlı güncel sağlık sorunu değildir?
A) Bebek ölüm hızı
B) Protein-enerji yetersizliği
C) Demir yetersizliği anemisi
D) Yaşam süresinin uzun olması
3. Raşitizm ülkemizde en çok hangi grupta görülen hastalıktır?
A) Yaşlılar
B) Erkekler
C) Kadınlar
D) Çocuklar
4. Aşağıdakilerden hangisi kötü beslenmenin kişiye zararlarından değildir?
A) Verimli ve üretken olma
B) Hastalık seyrinin ağır ve uzun olması
C) Bağışıklık sisteminin zayıflaması
D) Sağlıklı karar verememe
5. Aşağıdakilerden hangisi beslenme eğitiminin amacıdır?
A) Yeterli ve dengeli besin tüketim alışkanlıklarının geliştirilmesi
B) Yanlış ve olumsuz beslenme alışkanlıklarının ortadan kaldırılması
C) Besinlerin sağlığı bozucu duruma gelmesinin önlenmesi.
D) Hepsi
6. Aşağıdakilerden hangisi beslenme politika uygulama alanlarından değildir.
A) Besin üretimi ve tüketimi
B) Besin ve beslenme eğitimi bilgisi
C) Besin ve beslenme rehberinin hazırlanması.
D) Besin kalitesi

-
7. Aşağıdakilerden hangisi Ülkemizde beslenme sorunlarının başında gelen nedenlerden biri değildir?
- A) Beslenme bilgi düzeyinin yetersizliği
 - B) Ekonomik düzeyin yüksek olması
 - C) Yanlış beslenme alışkanlıkları
 - D) Hızlı nüfus artışı.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı, cevap anahtarı ile karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz.

Hatalı yanıtlar için bilgi konularını tekrar ediniz. Tüm yanıtlarınız doğru ise Modül Değerlendirme'ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

16 Ekim Dünya Gıda Günü temasına uygun duvar panosu hazırlayınız.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Gıda Günü'nün temasını araştırdınız mı?		
2. Kaynak taraması yaptınız mı?		
3. Arkadaşlarınızla işbölümü yaptınız mı?		
4. Uygun resimler buldunuz mu?		
5. Temaya uygun yazılar buldunuz mu?		
6. Güzel sözler ve şiirler buldunuz mu?		
7. Panonun özelliğine göre araç gereci hazırladınız mı?		
8. Panoya çalışmalarınızı yerleştirdiniz mi?		
9. Panonuzun son düzeltmelerini yaptınız mı?		
10. Panonuza uygun bir başlık buldunuz mu?		
11. Arkadaşlarınızın pano hakkında düşüncelerini aldınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Yapmış olduğunuz değerlendirme sonucunda eksikleriniz varsa, ilgili öğrenme faaliyetlerine dönerek ilgili konuyu tekrarlayınız.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	C
2	D
3	A
4	C
5	A
6	D
7	C
8	B
9	A
10	C

ÖĞRENME FALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	C
2	A
3	D
4	A
5	D
6	C
7	B

ÖNERİLEN KAYNAKLAR

- BAYSAL, A., **Genel Beslenme**, Hacettepe Üniversitesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Hatiboğlu Basım Yayım San., Ankara 1995
- BİLİR Ş., S. BİLİR, **Çocuk Sağlığı ve Beslenmesi**, Milli Eğitim Yayınevi, Ankara, 2000.
- ÇAVDAR, F., **Genel Beslenme**, İhlas Gazetecilik AŞ, İstanbul 2006
- Devlet Planlama Teşkilatı, **Ulusal Gıda ve Beslenme Stratejisi Çalışma Grubu Raporu**, Mart 2003
- GÜRMAN Ü., **Yemek Pişirme Teknikleri ve Uygulaması 1**, Milli Eğitim Yayınevi , İstanbul , 2002.
- İŞIKSOLUĞU, M., **Beslenme**. MEB yayınları, İstanbul, 2002
- KIRKINCIOĞLU, M., **Çocuk Beslenmesi**, Esin Yayınları, İstanbul, 2000
- PEKCAN, G., E. KÖKSAL, **Sağlıklı Beslenme Risk Grupları, Beslenme Sorunları ve Çözüm Yolları**, Ankara, 2004
- Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, Yaygın Çifçi Eğitimi Projesi, **Beslenme**, Ankara 1996
- **Türkiye'ye Özgü Beslenme Rehberi**, Ankara 2004
- TÜTÜNCÜ, İ. **Diyet Problemler**, Metge Modülü, Ankara 2002

KAYNAKÇA

- BAYSAL, A., **Genel Beslenme**, Hacettepe Üniversitesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Hatiboğlu Basım Yayım San., Ankara 1995
- BİLİR Ş., S. BİLİR, **Çocuk Sağlığı ve Beslenmesi**, Milli Eğitim Yayınevi, Ankara, 2000.
- ÇAVDAR, F., **Genel Beslenme**, İhlas Gazetecilik AŞ, İstanbul 2006
- Devlet Planlama Teşkilatı, Ulusal Gıda ve Beslenme Stratejisi Çalışma Grubu Raporu, Mart 2003
- GÜRMAN Ü., **Yemek Pişirme Teknikleri ve Uygulaması 1**, Milli Eğitim Yayınevi , İstanbul , 2002.
- İŞIKSOLUĞU, M., **Beslenme**. MEB yayınları, İstanbul, 2002
- Milli Prodüktivite Merkezi, Toplu Gıda Tüketimi Yapılan Kuruluşlarda İnsangücü Verimliliğini Artırmaya Yönelik Beslenme Teknikleri, Ankara 1989
- KIRKINCIOĞLU, M., **Çocuk Beslenmesi**, Esin Yayınları, İstanbul, 2000
- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Yaygın Çiççi Eğitimi Projesi, **Beslenme**, Ankara 1996
- Türkiye'ye Özgü Beslenme Rehberi, Ankara 2004
- TÜTÜNCÜ, İ.**Diyet Problemler**, Metge Modülü, Ankara 2002
- Saha Personeli İçin Toplum Beslenmesi Programı Eğitim Materyali, Ankara 2002
- Sağlıklı beslenme(risk grupları, beslenmesorunları ve çözüm yolları) Ankara 2004
- Etkin gıda güvenliği seminer notları Ankara 2002
- www.ato.org.tr.
- www.fao.org/about/about-fao/en/
- www.ibb.gov.tr/SaglikveSosyalHizmetler
- www.rshm.gov.tr
- www.saglik.gov.tr
- www.tarim.gov.tr
- www.unicef.org/turkey/
- <http://tr.wikipedia.org/>